

Αθήνα, 23 Φεβρουαρίου 2023

ΕΡΩΤΗΣΗ

Προς τον κ. Υπουργό Εσωτερικών

Θέμα: «ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΜΟΣ ΕΛΑΤΟΧΩΡΙΟΥ ΠΙΕΡΙΑΣ ΩΣ ΜΑΡΤΥΡΙΚΟΥ ΧΩΡΙΟΥ»

Ως «μαρτυρικά χωριά» και «μαρτυρικές πόλεις» χαρακτηρίζονται στην Ελλάδα χωριά ή πόλεις τα οποία έχουν υποστεί μεγάλες καταστροφές από ξένους εισβολείς ή κατακτητές σε περιόδους πολεμικών συγκρούσεων. Ο χαρακτηρισμός αυτός γίνεται επίσημα με προεδρικό διάταγμα. Αφορά συχνότερα οικισμούς που έχουν υποστεί μαζικές εκτελέσεις κατοίκων και καταστροφές την περίοδο της Κατοχής (1941-1944). Η διαδικασία χαρακτηρισμού (κήρυξης) προβλέπεται στην παράγραφο 5 του άρθρου 18 του ν. 2503/1997 (ΦΕΚ Α'107).

Εσχάτως δεν φαίνεται να ικανοποιούνται πλέον με ζέση και ταχύτητα τα αιτήματα των τοπικών κοινωνιών για το χαρακτηρισμό των τόπων τους ως «μαρτυρικά χωριά» και «μαρτυρικές πόλεις», παρότι -σύμφωνα με τις πληροφορίες μας- υποβάλλουν προς το υπουργείο σας ιστορικά τεκμηριωμένες υποψηφιότητες.

Τα εγκλήματα Γερμανών εθνικοσοσιαλιστών (ναζιστών) στην Ελλάδα είναι ένα όχι αμελητέο τμήμα των θηριωδιών τους ενάντια της ανθρωπότητας. Συγκεκριμένα, η πατρίδα μας πλήρωσε έναν τεράστιο φόρο αίματος και «κατέχει την πρώτη θέση μεταξύ των κρατών που θρήνησαν θύματα από τον πόλεμο. Η αναλογία των θυμάτων επί του συνολικού πληθυσμού που είχαμε το 1939 και ήταν 7.335.000, ανέρχεται σε ποσοστό 19,70%. Το ποσοστό αυτό αντιστοιχεί σε 558.000 θανόντες και σε 880.000 αναπήρους, συνολικά σε 1.500.000 θύματα περίπου¹. Η

¹ Τριαντάφυλλος ΜΗΤΑΦΙΔΗΣ, 17.04.2019, ομιλία στη ΒτΕ:

<https://www.google.com/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=&cad=rja&uact=8&ved=2ahUKEwjHxPuAr5j9AhVQ26QKHeagCN8QFnoECAoQAQ&url=https%3A%2F%2Fwww.hellenicparliament.gr%2FUserFiles%2F8158407a-fc31-4ff2-a8d3->

ιστορία της ναζιστικής Ευρώπης είναι γεμάτη από παραδείγματα όπου η μαζική θανάτωση ανθρώπων σηματοδοτούσε την επίδειξη δύναμης και πυγμής και αποσκοπούσε στο να μπολιαστεί ο μόνιμος φόβος, ο αυτοματισμός του τρόμου ως βάση για τον απόλυτο σεβασμό του κυρίαρχου στρατού, της φυλής...».

Η διάσωση της ιστορικής μας μνήμης εξυπηρετεί διττό σκοπό: αφενός την ηθική δικαίωση των άνω νεκρών συμπατριωτών μας, αφετέρου τεκμηριώνει αποτελεσματικότερα τις καθαρές απαιτήσεις της Πατρίδας μας έναντι της Γερμανίας, οι οποίες αποτυπώθηκαν την 31.12.2014 στο αστρονομικό ποσό των €269.547.000.000.

Εν προκειμένω, το Ελατοχώρι Πιερίας κάηκε ολοσχερώς από τους Γερμανούς την 27η Ιανουαρίου 1944. Την ίδια μέρα εκτελέστηκαν 32 Ελατοχωρίτες και τραυματίστηκαν άλλοι 25 από τις δυνάμεις Κατοχής. Αναλυτικότερα και με στοιχεία από την αφήγηση του κ. Δημοσθένη ΜΠΑΡΕΚΑ, δασκάλου και διευθυντή σχολικής μονάδας πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης:

Κατά τη διάρκεια της γερμανικής Κατοχής οι δυνάμεις του εχθρού δέχονταν επιθέσεις από τους αντάρτες του ΕΛΑΣ και άλλων αντιστασιακών οργανώσεων. Με αυτή τη μέθοδο των αιφνιδιαστικών επιθέσεων το αντιστασιακό κίνημα κατάφερε πλήγματα στον κατακτητή σε έμφυχο δυναμικό και πολεμικό υλικό, ώστε να τον αποδυναμώσει. Η συνήθης τακτική των Γερμανών ήταν να απαντούν με αντίποινα σε κάθε τους απώλεια. Δυστυχώς στο σύνολο των περιπτώσεων την πλήρωνε σχεδόν πάντα ο άμαχος πληθυσμός, γέροι και γυναικόπαιδα. Κάπως έτσι τιμωρήθηκε και το Ελατοχώρι Πιερίας, σύμφωνα με προφορικές μαρτυρίες των κατοίκων του.

Οι Γερμανοί με διάφορες επιχειρήσεις προσπάθησαν να εκκαθαρίσουν την περιοχή των Πιερίων από τους αντάρτες, οι οποίοι πολλές φορές τους έστηναν ενέδρες προκαλώντας τους απώλειες. Στο Ελατοχώρι ήταν η έδρα του 50ού Συντάγματος του ΕΛΑΣ και κατά τη διάρκεια του 1943 οι Γερμανοί έκαναν επιδρομές στο χωριό, με σκοπό να εκφοβίσουν τους κατοίκους, οι οποίοι, σύμφωνα με τους κατακτητές, είχαν στενή συνεργασία και βοηθούσαν τους αντάρτες. Έτσι, μόλις έβλεπαν τον κίνδυνο οι κάτοικοι, έφευγαν και κρύβονταν μέσα στο δάσος και οι επιδρομείς επιδίδονταν στο κάψιμο καλυβιών και σπιτιών κι έπειτα αναχωρούσαν. Ύστερα από

το τέλος της επιχείρησης Seepferd (Ιππόκαμπος), οι Γερμανοί είχαν πιστέψει ότι επέφεραν ισχυρά πλήγματα και είχαν καταφέρει να καθарίσουν την περιοχή του Βόρειου Ολύμπου και Πιερίων από τους αντάρτες. Έκαναν λάθος όμως, γιατί πέντε μόλις μέρες αργότερα, στις 27 Δεκεμβρίου 1943, άνδρες του ΕΛΑΣ μπήκαν στον Μοσχοπόταμο και έκαψαν 20 σπίτια και σκότωσαν έξι άτομα.

Στις 30 Δεκεμβρίου 1943 γερμανικό απόσπασμα 10 ανδρών, εκ των οποίων οι δύο Ιταλοί, μετέφερε με άμαξες εφόδια, ενόψει της Πρωτοχρονιάς, για το φυλάκιο που είχε εγκατασταθεί στον Μοσχοπόταμο με σκοπό να αποτρέπει επιθέσεις των ανταρτών. Λίγο έξω από τη Ρητίνη, στην περιοχή Λελέκω, η εφοδιοπομπή έπεσε σε ενέδρα του ΕΛΑΣ, με αποτέλεσμα να σκοτωθούν δύο Γερμανοί στρατιώτες, ενώ οι υπόλοιποι συνελήφθησαν και μεταφέρθηκαν σε στρατόπεδο αιχμαλώτων. Στις 31 Δεκεμβρίου κατέφθασαν στον τόπο της ενέδρας από την Κατερίνη γερμανικές δυνάμεις, με αποστολή να εντοπίσουν τους 10 στρατιώτες. Χωρίς να συναντήσουν κάποια αντίσταση, μπήκαν στη Ρητίνη, αλλά δεν μπόρεσαν να συλλέξουν οποιαδήποτε πληροφορία κι επέστρεψαν στην Κατερίνη. Οι σκοτωμένοι δεν βρέθηκαν, γιατί στο μεταξύ κάποιοι, που τους εντόπισαν, φοβούμενοι τυχόν αντίποινα, φρόντισαν να τους μεταφέρουν πιο ψηλά στη θέση Παλιοπαναγιά, μέρος που ανήκει στο Ελατοχώρι. Τις επόμενες ημέρες γερμανικό αεροπλάνο πέταξε πάνω από τα ορεινά χωριά, γύρω από τα οποία είχε σημειωθεί το συμβάν, κι έριξε προκηρύξεις της στρατιωτικής διοίκησης Θεσσαλονίκης, με τις οποίες καλούσαν τους κατοίκους εντός προθεσμίας λίγων ημερών να ενημερώσουν τις γερμανικές αρχές για την τύχη και τον τόπο κράτησης των στρατιωτών. Σε διαφορετική περίπτωση η στρατιωτική διοίκηση απειλούσε με αντίποινα εναντίον του «Μισόκαμπου», εννοώντας τα χωριά της γύρω περιοχής. Όταν πέρασε η προθεσμία, που είχαν θέσει οι αρχές, ήρθαν στην Κατερίνη τμήματα της Βέρμαχτ, με διαταγή να κάνουν αιφνιδιαστική επίθεση αντεκδίκησης εναντίον του Ελατοχωρίου. Αυτή η επιλογή δεν ήταν τυχαία. Οι γερμανικές αρχές της Κατερίνης είχαν από καιρό πληροφορηθεί για την παρουσία σημαντικού αριθμού αξιωματικών της διοίκησης του 50ού Συντάγματος του ΕΛΑΣ στο Ελατοχώρι και γι' αυτό το χωριό είχε χαρακτηριστεί ως βάση των ανταρτών. Το βράδυ της 25ης Ιανουαρίου 1944 τρεις λόχοι Γερμανών μπήκαν στον Μοσχοπόταμο, όπου λεηλάτησαν κατοικίες κι έκαψαν τρεις από αυτές ολοσχερώς. Συνεχίζοντας την επόμενη μέρα την πορεία τους προς το Ελατοχώρι, έφτασαν στη θέση Τσιακρή, όπου αιφνιδίασαν τους άνδρες του φυλακίου του εφεδρικού ΕΛΑΣ και σκότωσαν δύο αντάρτες, ενώ συνέλαβαν τον σύνδεσμο του εφεδρικού ΕΛΑΣ, Φ. Γκλάρα, τον οποίο σκότωσαν αργότερα στον Μοσχοπόταμο. Λίγο πιο πάνω, μετά το εξωκλήσι του Αγ. Νικολάου, έβαλαν φωτιά στην καλύβα του Κωνσταντίνου Κόκκαλη και τον έκαψαν μέσα μαζί με κάποια γελάδια του. Στη συνέχεια πυρπόλησαν και άλλες καλύβες που συνάντησαν στον δρόμο

τους μέχρι το χωριό και συνέλαβαν 10 άτομα. Στο μεταξύ οι Γερμανοί δεν έπαψαν να αναζητούν τους χαμένους τους στρατιώτες. Ο ένας λόχος τους κινήθηκε προς τη Ρητίνη. Φεύγοντας από εκεί, στην πορεία τους προς το Ελατοχώρι, βρήκαν τα πτώματα των δύο στρατιωτών, που είχαν σκοτωθεί από τον ΕΛΑΣ, στη θέση Παλιοπαναγιά. Ύστερα από αυτό προχώρησαν προς το χωριό, αφού φρόντισαν πρώτα να στήσουν στην απέναντι πλαγιά στη θέση Τζιαρνόχοβα, μια ομάδα με βαρέα όπλα, όλμους και πολυβόλα.

Στις 27 Ιανουαρίου 1944 κατελήφθη για άλλη μια φορά το Ελατοχώρι. οι περισσότεροι από τους άντρες είχαν διαφύγει στα κοντινά υψώματα. Αντίθετα τα γυναικόπαιδα και οι γέροντες με μικρό αριθμό αντρών είχαν μείνει, συνελήφθησαν και συγκεντρώθηκαν στην πλατεία του χωριού. Στη συνέχεια οι Γερμανοί άρχισαν να πυρπολούν τα σπίτια. Αυτή τη φορά έκαψαν 90 σπίτια και το νεόκτιστο Δημοτικό Σχολείο. Σύμφωνα με το βιβλίο του Γ. Λεκάκη, από τα 190 σπίτια του χωριού τα 139 υπέστησαν ολοκληρωτική και τα 40 μερική καταστροφή από τις κατά καιρούς επιδρομές των κατακτητών. Γλίτωσε από τη φωτιά την τελευταία στιγμή ο μεταβυζαντινός ναός του Αγίου Νικολάου του 18ου αιώνα με το περίτεχνο, χειροποίητο, ξυλόγλυπτο τέμπλο του από θαύμα, όταν ο παπα-Νικόλαος Τοπάλης έπεσε στα πόδια του διοικητή και τον ικέτευσε να σκοτώσει τον ίδιο, παρά να κάψει τον ναό. Τελικά, ύστερα από μια δεύτερη σκέψη, ο ναός σώθηκε μαζί με τον ιερέα. Μετά έδωσαν εντολή στον κόσμο να ξεκινήσει. Τους είπαν ότι θα τους συνοδεύσουν για την Κατερίνη. Μόλις τους έβγαλαν έξω από το χωριό, τους κράτησαν αρκετές ώρες μέχρι να ολοκληρωθεί η καταστροφή. Στη συνέχεια, έχοντάς τους σε πυκνές γραμμές, τους συνόδευσαν από κοντινή απόσταση μέχρι να φτάσουν στην τοποθεσία Παλιοπαναγιά. Εκεί τους σταμάτησαν και οι συνοδοί Γερμανοί απομακρύνθηκαν από το σημείο εκείνο. Αμέσως μετά, το πλήθος δέχτηκε πυρά όλμων. Από τις εκρήξεις των όλμων κι από τα θραύσματα από τις πέτρες που εκτινάχτηκαν, σκοτώθηκαν 30 άτομα, εκ των οποίων 4 άνδρες, 16 γυναίκες και 10 παιδιά, ενώ τραυματίστηκαν άλλα 25 άτομα. Όσοι διασώθηκαν, μεταφέρθηκαν με συνοδεία Γερμανών στη Ρητίνη και κρατήθηκαν στο δημοτικό σχολείο, όπου διανυκτέρευσαν. Την επόμενη μέρα οι 250 άμαχοι Ελατοχωρίτες εξαναγκάστηκαν να ξεκινήσουν με τα πόδια για την Κατερίνη. Στο 130 χιλιόμετρο Κατερίνης Ελασσόνας τους επιβίβασαν σε στρατιωτικά οχήματα και τους μετέφεραν στην Κατερίνη. Την περίθαλψή τους ανέλαβαν οι ελληνικές αρχές, συνεπικουρούμενες από τις υπηρεσίες αρωγής της Θεσσαλονίκης. Μετά την αναχώρηση των Γερμανών γύρισαν οι κάτοικοι από τα κρησφύγετά τους στο χωριό και, όταν αντίκρυσαν εκείνο το αποτρόπαιο θέαμα, δεν μπορούσαν να το πιστέψουν. Με δάκρυα στα μάτια κήδεψαν τους νεκρούς τους και προσπάθησαν με πόνο ψυχής να περισώσουν ό,τι απέμεινε από τα σπίτια τους. Οι περισσότεροι έφυγαν για την Κατερίνη, ενώ κάποιοι άλλοι έμειναν στις καλύβες, που είχαν γλιτώσει από την καταστροφή.

- Το Ελατοχώρι υπήρξε ένας από τους μαρτυρικούς τόπους της πατρίδας μας και πλήρωσε ακριβά την αντίσταση κατά των Γερμανών με τη θυσία τόσων ανθρώπων, πέρα από την καταστροφή των σπιτιών που έπαθε. Ξεκληρίστηκαν ολόκληρες οικογένειες. Στον τόπο του μαρτυρίου έχει στηθεί στήλη στη μνήμη αυτών των 30 αθώων θυμάτων και των 2 ανδρών που σκοτώθηκαν νωρίτερα από τους Γερμανούς και κάθε χρόνο στις 27 Ιανουαρίου οι κάτοικοι ψάλλουν επιμνημόσυνη δέηση στη μνήμη τους.²³

Επειδή το ελληνικό κράτος οφείλει να συμπεριλάβει το Ελατοχώρι Πιερίας ανάμεσα στα μαρτυρικά χωριά της Ελλάδας.

Ερωτάται ο αρμόδιος Υπουργός

1. Ποια τα κριτήρια σύμφωνα με τα οποία χαρακτηρίζονται ως «μαρτυρικά χωριά» και «μαρτυρικές πόλεις» διάφοροι ιστορικοί τόποι της πατρίδας μας; Υφίσταται μήπως αυστηροποίηση των κριτηρίων με την πάροδο του χρόνου;
2. Υφίσταται σήμερα συγκροτημένη η τριμελής επιτροπή της παρ. 5 του άρθρου 18 του ν. 2503/1997 (ΦΕΚ Α'107) που έχει ως αντικείμενο την υποβολή στο εν θέματι υπουργείο αιτιολογημένης πρότασης για το χαρακτηρισμό των πόλεων και χωριών εκείνων που έχουν υποστεί μεγάλες καταστροφές σε ανθρώπινες ζωές και σε υλικές ζημιές κατά την αντίσταση εναντίον των δυνάμεων κατοχής 1941-1944 ως «μαρτυρικών πόλεων» και «μαρτυρικών χωριών»; Αν όχι, γιατί η παράλειψή σας αυτή;
3. Έχει ως σήμερα εξετάσει αίτημα -εξ οιασδήποτε πηγής- για το χαρακτηρισμό του Ελατοχωρίου Πιερίας ως μαρτυρικού χωριού για τις ανωτέρω ανθρωποκτονίες, αγριότητες και λοιπές περιουσιακές καταστροφές που υπέστησαν οι κάτοικοί του κυρίως την 27.01.1944 από τα γερμανικά στρατεύματα κατοχής κατά τη διάρκεια του Β' Παγκοσμίου Πολέμου;
4. Πόσα ακόμη παρόμοια αιτήματα χαρακτηρισμών τόπων της Πατρίδας μας εκκρεμούν στο υπουργείο; Σε ποιους τόπους αναφέρονται;

² <https://e-pieria.gr/news-2/latestnews/15481-ekdilosi-sti-mnimi-ton-ektelesthenton-elatoxoriton>

³ <https://katerini.gr/2023/01/27/%CE%B5%CE%BA%CE%B4%CE%AE%CE%BB%CF%89%CF%83%CE%B7-%CF%84%CE%B9%CE%BC%CE%AE%CF%82-%CE%BA%CE%B1%CE%B9-%CE%BC%CE%BD%CE%AE%CE%BC%CE%B7%CF%82-%CE%B8%CF%85%CE%BC%CE%AC%CF%84%CF%89%CE%BD-%CF%83%CF%84%CE%BF/>

5. Έχει ενσωματωθεί στην ελληνική έννομη τάξη η από 26 Νοεμβρίου 1968 με αριθμό 2391 (ΧΧΙΙΙ) απόφαση της Γενικής Συνέλευσης των Ηνωμένων Εθνών με τίτλο «ΣΥΜΒΑΣΗ ΓΙΑ ΤΟ ΑΠΑΡΑΓΡΑΠΤΟ ΤΩΝ ΕΓΚΛΗΜΑΤΩΝ ΠΟΛΕΜΟΥ ΚΑΙ ΤΩΝ ΕΓΚΛΗΜΑΤΩΝ ΚΑΤΑ ΤΗΣ ΑΝΘΡΩΠΟΤΗΤΑΣ» και έναρξη ισχύος την 11.11.1970;

Η ερωτώσα Βουλευτρια
Σκούφα Ελισσάβετ (Μπέττυ)